

ETICKÉ FORUM ČESKÉ REPUBLIKY A JEHO KONKRÉTNÍ AKTIVITY

Ing. Milan Lášek, CSc., předseda EF ČR

Dámy a pánové, vážení rotariánští přátelé,

Jsem velice rád, že mohu na tomto fóru představit Etické Fórum České republiky a seznámit vás s výsledky jeho dosavadní činnosti. V obsáhlém a náročném programu této konference se zevrubně hovořilo o otázkách etiky, což ani nemohlo být jinak, jestliže přihlížíme k morálnímu stavu naší společnosti.

V České republice byly krátce po listopadu 1989 zvládnuty mechanismy tržního hospodářství a rozsáhlá privatizace oprostila stát od nutnosti řídit výrobní kapacity a jejich alokaci. Můžeme přiznat, že zde byly vytvořeny základní předpoklady pro zdravý ekonomický i politický rozvoj společnosti. Ovšem brzy se ukázalo, že volný trh není schopen vše řešit a že ani teze o neexistenci špinavých peněz, proklamované některými politiky, nejsou bezchybné. S privatizací související nebyvalé ekonomické pravomoci ministerských úředníků se staly podhoubím pro nešvary, se kterými stále více a více bojujeme. A tak tento stav aktivoval řadu osobností, kterým nebyl lhostejný další vývoj a chování společnosti.

První iniciativy vedoucí ke vzniku Etického fóra se objevily začátkem roku 1999. Pod patronací rektora ČVUT prof. Zuny se 21. května 1999 v prostorách Betlémské kaple uskutečnilo shromáždění řady významných osobností našeho společenského života. Na něm došlo k všeobecné shodě o nutnosti zastavit mravní devastaci společenského prostředí. Zanedlouho po tomto shromáždění bylo založeno EF jako občanské sdružení, registrováno bylo koncem roku 1999 a za čtyři měsíce nato - 11. dubna 2000 bylo v prostorách České akademie věd na prvním sněmu konstituováno.

Nosným programem se stal požadavek zavedení etické výchovy do českých škol. Potěšující skutečností byla deklarativní podpora této činnosti ze strany řady známých osobností. Ovšem vlastní realizace programu zůstala na skupině nadšenců, kteří bez nároku na honoráře, mnohdy s vynakládáním vlastních finančních prostředků, začali tento program uskutečňovat. Za podstatný a šťastný krok lze považovat převzetí vynikajícího a osvědčeného projektu prosociální výchovy, jehož autorem je profesor Roberto Roche Olivar z Nezávislé univerzity v Barceloně.

Velkou pomocí pro Etické fórum byla skutečnost, že s tímto projektem měli již několikaleté zkušenosti slovenští pedagogové. Na Slovensku jej spolu s dalšími spolupracovníky rozpracovali Mgr. Ladislav Lencz a PaedDr. Olga Križová. Etické fórum ČR hned po svém založení uzavřelo se slovenskými realizátory projektu dohodu o vzájemné spolupráci. V jejím rámci slovenští partneři po řadu let poskytovali Etickému fóru v mnoha směrech nezištnou pomoc, za což jim patří náš dík.

Od roku 1999 pak následovala více než desetiletá práce, která směřovala ke dvěma cílům. Jednak to byla snaha, aby MŠMT – tj. české Ministerstvo školství – zařadilo etickou výchovu jako nepovinný předmět v základních a středních školách. Druhým cílem bylo vyškolit co nejvíce učitelů, kteří by se ve školách podle přijatého projektu věnovali etické výchově.

K dosažení těchto cílů od začátku patřila neodmyslitelně příprava metodických materiálů a školení učitelů etické výchovy. Jako vzor a základ byly použity metodické materiály našich slovenských přátel. Ty s drobnými úpravami a doplňky zpracovali naši pedagogové. Obsah těchto materiálů je rozdělen do deseti témat, které tvoří tematický komplex plně postihující základní požadavky očekávané u eticky se chovajícího jedince. Ve stručném výčtu jde o schopnost komunikace, důstojnost a sebeúctu člověka, pozitivní hodnocení druhých, tvořivost a iniciativu, vyjádření citů, empatii, asertivitu a uvolnění agresivity, reálné a zobrazené vzory, dále jde o spolupráci, pomoc, schopnost darovat a dělit se.

Samostatnou kapitolou by bylo líčení, s jakými problémy se Etické fórum potýkalo při počátečních krocích své existence a při realizaci zmíněných úkolů. V prvních letech byla existence Etického fóra umožněna pomocí, kterou mu poskytlo nakladatelství Luxpress. To dávalo bezplatně k dispozici kancelář se všemi provozními náklady. Dále to byl sponzorský dar developera Radima Passera, který umožnil vytištění prvního svazku metodických materiálů.

Školení učitelů by nebylo možné bez obětavých lektorů. Proto byl vytvořen lektorský sbor, který by vyškolil učitele etické výchovy. Jejich příprava probíhala ve dvouletých akreditovaných kurzech. Zde je třeba vysoce hodnotit přístup účastníků kurzů, kteří kromě časové zátěže si z velké části sami hradili náklady na tato školení. Přesto většina přihlášených účastníků tyto kurzy úspěšně dokončila. Jednotlivé kurzy tvořily studijní skupiny o 12 až 25 účastnících, kteří se setkávali vesměs o víkendech nebo svátcích. Když po našem více než desetiletém úsilí MŠMT zařadilo náš projekt etické výchovy jako nepovinný vyučovací předmět do vzdělávacího programu, bylo Etických fórem již vyškoleny více než 700 učitelů etické výchovy.

Je třeba uvést, že ještě před rozhodnutím Ministerstva školství byla etická výchova na některých školách zavedena. Skutečnost, že projekt EF je postaven na prožitkových a interaktivních metodách bez zbytečných teoretických pasáží, dělá předmět zajímavým a má prokazatelně pozitivní vliv nejenom na vzájemné vztahy žáků, ale i na jejich chování vůči okolí.

Myslím, že o principech a výsledcích etické výchovy podrobně hovořil na minulé konferenci Mgr. Pavel Motyčka, který je v současné době koordinátorem rozsáhlého projektu pro zpracování a vydání nových učebnic a didaktických pomůcek.

Vážíme si i podpory krajských úřadů – zejména krajských zastupitelů v Hradci Králové, kde již dlouhé roky tato podpora existuje napříč politickým spektrem. Jsme přesvědčeni, že práce s mládeží je dlouhodobě nezbytná záležitost a že je potřebné překlenout minulé čtyřicetileté období schizofrenního chování podle vzorce „jinak doma, jinak ve škole“.

Další oblastí zájmu a aktivit Etického fóra je otázka etické kultivace podnikatelské sféry. Byla probírána a navrhována řada možných aktivit. Uvažovali jsme např. o ustavení Etického senátu, který by hodnotil a poukazoval na neetické chování podniků. Hovořilo se také o provádění etického auditu.

Tak jako Pedagogická sekce se poohlédla po možném vzoru Slovenska, našli jsme integraci našich dílčích návrhů v programu „Podnik Fair Play“, který je s podporou Evropských fondů a také s podporou nejvyšších vládních činitelů úspěšně realizován v Polsku. Záštitu nad programem drží prezident Polské Republiky a program úspěšně funguje již více než deset let. V současné době se tohoto programu účastní každý rok necelá tisícovka polských podniků. Program se stal prestižní záležitostí a některé banky

opakovanou úspěšnou účast v programu berou jako jedno z doplňkových kritérií při hodnocení bonity zákazníka. Jako základ našeho programu jsme proto vzali metodické materiály našich polských přátel a upravili je podle konkrétních podmínek v naší republice.

V minulých letech se nám podařilo realizovat čtyři ročníky programu Podnik Fair Play a získali jsme přitom řadu pozitivních i negativních zkušeností. Na rozdíl od Polska jsme neměli finanční podporu programu Phare, nezískali jsme ani podporu našich současných politických činitelů, kteří dali najevo ostentativní nezájem o nějakou etickou problematiku podnikatelské činnosti. Přesto považujeme za úspěch účast, hodnocení a audit několika desítek podniků, které se v minulých letech přihlásily k účasti na tomto programu. Ukázalo se, že již samotný dotazník, který je součástí přihlášky k účasti v programu, nastavuje podniku zrcadlo jeho činnosti a následný audit zpravidla vede ke kvalifikované diskusi o konkrétních problémech podnikatelské etiky. Považujeme také za úspěch, že některé podniky po prostudování podmínek, jak jsou předestřeny v obsáhlém dotazníku, odložily svoji účast v programu zpravidla s tím, že mají zájem napravit zjištěné nedostatky a chtějí si zajistit úspěšnou účast až v následujícím ročníku programu.

Program hodnocení podniků za rok 2011 jsme dočasně přerušili a předpokládáme, že bude možné v něm pokračovat hodnocením roku 2012. Považujeme za nezbytné upravit metodiku hodnocení, a hlavně chceme získat další spolupracující organizace k realizaci již odzkoušeného a osvědčeného programu. Myslím, že spolupráce s distriktem 2240 na tomto programu by mohla být zajímavým naplňováním dohody o spolupráci distriktu Rotary International s Etickým fórem, podepsané v minulém roce. Tento program, případně rozšířený o semináře nebo přednáškové akce, odpovídá současné společenské poptávce po vytvoření společenství podniků, které budou prosazovat etické chování jak ve vztazích navenek, tak i v aplikaci etických principů uvnitř podniku. Stejně jako je postaven program prezentace etického chování žákům a studentům, je možné obdobně připomínat některé zásady a způsoby, které vytvářejí pozitivní podnikové pracovní vztahy. Rovněž i neetické chování vůči obchodním partnerům může stimulovat zaměstnance k obdobnému chování vůči vlastnímu podniku. Toto všechno jsou nepominutelné faktory, které zajišťují dlouhodobou prosperitu podniku, jeho prestiž a současně stimulují zaměstnance k pozitivnímu a konstruktivnímu vztahu k podnikovým technickým i obchodním problémům.

Závěrem musím uvést, že prožitková metoda výuky prosociálního etického chování není v našich podmínkách úplnou novinkou. Řada z nás byla v mládí formována skautskou výchovou, která se při schůzkách a táborech odehrávala v reálných podmínkách budování trvalých pozitivních mezilidských vztahů, při potřebě vzájemné nezištné spolupráce a pomoci těm, kteří naši pomoc potřebovali. S potěšením jsem zjistil, že mezi aktivními pracovníky Etického fóra je řada bývalých skautů, kteří si získané životní zásady udrželi do pozdního věku. Platí to i o prvním předsedovi Etického fóra dr. Janu Šolcovi, bývalém šéfu poradců presidenta republiky Václava Havla i o jeho nástupci Jiřímu Drejnarovi. Oba jsou charismatickými osobnostmi, jejichž životní dráha nikdy nedoznala ústup od charakterního a etického chování. A jejich nezištná práce pro prosazení etiky a morálky do mezilidských vztahů je obdivuhodná.

Věřím, že i tato konference přispěje k formování názorů a postojů k problematice etického chování a také k hledání cest jak reálně ovlivnit současný nedobry stav a nalézt reálná východiska ze stávající morální krize. Na této cestě upřímně přeji nám všem hodně úspěchů.

Prosinec 2012.